

Artikkeli

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Mira Välimaa^a & Kati Turtiainen^b

Paikallisten asukkaiden turvapaikanhakijoita ulossulkeva ja hyväksyvä toimijuus vastaanottokeskuksen toiminnan aikana

The Excluding and Accepting Agency of Local Residents Towards Asylum Seekers During the Operation of a Reception Centre

This research is localized in the city of Kauhava where an asylum seekers' reception center operated from 2015 to 2019. Kauhava is considered as new immigrant destination (NID). The study examines the agency of local residents. The data consists of individual and group interviews. Conceptual content analysis was employed as the method of analyzing the data. The results revealed that the establishment of the reception center in the place where "Training Air Wing" military flight school operated earlier caused opposition because the place was significant for the residents. The arrival of asylum seekers caused opposition among locals. Some locals volunteered through organizations or churches. After the closure of the reception center, some locals expressed that the asylum seekers who remained in the town were welcome as new residents and workers in a municipality facing decline of population. However, some of those who initially opposed the reception center still felt bitterness towards the decision-makers of the center and the organizations and churches that assisted asylum seekers. The analysis revealed the nimby (Not In My Backyard) phenomenon. In conclusion, it is emphasized that local features should be considered when establishing reception centers, involving local residents in the planning process and taking into account their potential concerns.

Keywords: agency, asylum seeker, locality, rural

^a Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto, mira.j.valimaa@jyu.fi

^b Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, Jyväskylän yliopisto

Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastelemme paikallisten asukkaiden suhtautumista turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukseen Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevassa Kauhavan kaupungissa vuosina 2015–2019. Tarkastelemme paikallisten ihmisten toimintaa vastaanottokeskuksen olemassaolon eri vaiheissa toimijuuden käsitteen avulla. Ymmärrämme toimijuuden konkretisoituvan erilaisena toimintana. Vastaanottokeskuksen perustaminen herätti Kauhavalla runsaasti vastustusta ja kiivasta keskustelua (Välimaa 2021). Maaseutu voi määrittyä vaikeana, ja jopa soveltumattomana ympäristönä turvapaikanhakijoille. Vaikka maaseutuympäristö voi olla uusille muuttajille ulossulkeva, tutkijat ovat myös todenneet, että maaseudulla voi esiintyä tiiviiden verkostojen myötä poikkeuksellisen vahvaa halua toivottaa turvapaikanhakijat tervetulleiksi ja auttaa heitä. Tämä voi näyttäytyä esimerkiksi kiinnostuksena vapaaehtoistyöhön, jonka merkitys turvapaikanhakijoiden vastaanottovaiheessa vuonna 2015 oli Suomessakin suuri (Krifors 2022; Pirkkalainen 2022; Pirkkalainen & Pöyhtäri 2022).

Tiina Sotkasiiran (2021) mukaan mielikuvat maaseudun soveltumattomuudesta turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvät osittain tutkimusten ongelmakeskeisiin rajauksiin, kysymyksenasetteluihin ja käytettyihin aineistoihin. Tämän lisäksi maaseutu mielletään usein kaupungin vastakohtaksi, mikä saattaa korostaa maaseudun erityisyyttä ja soveltumattomuutta esimerkiksi turvapaikanhakijoita vastaanottavana paikkana. Vaikka kaupunkiympäristöt mielletään avoimiksi ja suojaa tarjoaviksi paikoiksi, myös siellä esiintyy rasismia (Ojanen 2018). Pyrimme välttämään liian kapeaa tai ongelmakeskeistä lähestymistapaa luomalla artikkelissamme ajallista kuvaa siitä, mitä paikallisten asukkaiden toimijuudelle ja konkreettiselle toiminnalle tapahtui vastaanottokeskuksen perusamisvaiheessa ja sen jälkeen.

Tutkimus sijoittuu uusien maahanmuuttopaikkakuntien (engl. *New Immigrant Destinations*) tutkimustraditioon, jossa tarkastellaan maaseutupaikkakuntien erityispiirteitä maahanmuuttajia vastaanottavina paikkoina. Maaseutupaikkakunnalla tulijat saattavat helpommin erottua katukuvasta kuin monimuotoisissa kaupunkiympäristöissä (mm. Sotkasiira & Haverinen 2016; Maasilta 2018; McAreavey & Argent 2018). Näemme myös, että maaseutu paikkana on erityinen, sillä sosiaaliset verkostot tiivistyvät pienissä yhteisöissä (ks. Välimaa ym. 2023). Tarkastelemme Kauhavaa uutena maahanmuuttopaikkakuntana. Kauhava on mielenkiintoinen esimerkki uudesta maahanmuuttopaikkakunnasta, koska se on jo vuosia kärsinyt väestön kadosta ja kohdannut monia suuria muutoksia, kuten lentosotakoulun toiminnan päättymisen ja vuonna 2009 tapahtunut kuntaliitos. Nämä muutokset vaikuttivat Kauhavan elinvoimaisuuteen ja julkisten palveluiden heikentymiseen. Suuria muutoksia kokenut paikkakunta ja sen asukkaat olivat uudenlaisessa tilanteessa, kun vastaanottokeskus perustettiin Kauhavalle.

Toisena tutkimuksellisenä paikannuksena on nimby-ilmiöön liittyvä tutkimus. Nimby on kirjainyhdistelmä englanninkielen sanoista *Not In My Back Yard*, eli ”ei minun takapihaleni”. Käsitteen avulla on tarkasteltu tilanteita, joissa asukkaat kokevat tietyn vastustuksen kohteen soveltumattomaksi juuri omalle asuinalueelleen. (Kopomaa & Peltonen 2008, 9–10; Kuparinen 2008; Rissanen ym. 2024.) Tarkastelemme sitä, voiko nimbyn käsitteellä jäsentää ja ymmärtää vastaanottokeskukseen liittyvää toimijuutta. Erityisesti turvapaikanhakijoihin kohdentuvana nimby-ilmiö saattaa saada myös rasistisia piirteitä (Ngo 2017). Vaikka nimby-ilmiö ja rasismi ovat erillisiä ilmiöitä, voivat ne Helen Ngon (2017) mukaan esiintyä samanaikaisesti. Rasismi voi ilmetä esimerkiksi rodullistamisena, jolla tarkoitetaan sitä, että rodullistettuja ihmisiä kategorisoidaan hierarkkisesti ihonvärin ja oletetun etnisen taustan sekä niihin kytkeytyvien ennakkoluulojen ja oletusten kautta. Rodullistaminen perustuu valkoisuuden normiin, johon nähden rodullistetut ryhmät määrittävät poikkeaviksi. (Keskinen ym. 2021, 56.).

Maaseudulle asettuvien maahanmuuttajien tutkimus on keskittynyt pääosin maahanmuuttoon ja kotoutumiseen (Sotkasiira 2016; 2023; Pöllänen 2020; Pirkkalainen & Pöyhtäri

2022; Sireni 2022). Suomalaisessa tutkimuksessa ei ole tarkasteltu vastaanottokeskuksiin tai maahanmuuttajiin liittyvää paikallisten asukkaiden vastustusta nimby-ilmiönä. Sen sijaan sosiaalipalveluihin liittyvää nimby-ilmiötä on tutkittu esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien (Rissanen ym. 2024), kehitysvammaisten asuntolan (Kuparinen 2008) ja asunnottomien miesten asuntolan perustamisen yhteydessä (Sihvonen 2008). Rissanen ja kumppaneiden (2024) mukaan suhtautuminen alueen asukkaista poikkeaviin mielenterveyskuntoutujiin oli yhteydessä sosioekonomisiin tekijöihin, elämäntilanteeseen, elinympäristöön ja arvoihin, minkä lisäksi henkilön arvot ja aiempi kokemus vaikuttivat asenteeseen.

Tutkimuksen kontekstina on Kauhavan kaupunki. Vaikka Kauhavalle on tullut eri syistä maahanmuuttajia, turvapaikanhakijoiden vastaanottokuntana Kauhava on uusi. Nykyisin muuttotappioisella Kauhavalla alle 2,7 prosenttia väestöstä on ulkomaan kansalaisia ja suurin osa heistä on taustaltaan eurooppalaisia (Tilastokeskus 2023). Kauhavalaisissa yrityksissä työskentelee ihmisiä, jotka ovat muuttaneet paikkakunnalle työperustaisella oleskeluluvalla. Ympäristökeskuksen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaisesti Kauhava määrittyy ydinmaaseudeksi (Ymparisto.fi 2023).

Paikannamme seuraavassa tutkimuksemme uusien maahanmuuttopaikkakuntien tutkimukseen. Tämän jälkeen kuvaamme toimijuutta tutkimuksemme analyyttisenä työkaluna. Seuraavaksi siirrymme tutkimusaineiston ja menetelmien kuvaukseen ennen aineiston analyysia, tuloksia ja loppupohdintaa.

Uusien maahanmuuttopaikkakuntien tutkimus

Uusien maahanmuuttopaikkakuntien tutkimus on lähtöisin Yhdysvalloista, missä 1990-luvulla maaseudulle ja pienille paikkakunnille asettui Pohjois- ja Länsi-Euroopasta saapuneita maahanmuuttajia. Kasvukeskusten ulkopuolisilla alueilla tunnistettiin maahanmuuttoon liittyviä ongelmia (mm. Winders 2014; McAreavey & Argent 2018; Woods 2018). Viime vuosikymmeninä uusia maahanmuuttopaikkakuntia on tutkittu myös Euroopassa globaalien kriisien ja konfliktien lisääntyessä (mm. Shah 2005; Carneiro ym. 2012; Berg-Nordlie 2018; Carson & Carson 2018; Woods 2018).

Aiemman tutkimuksen mukaan turvapaikanhakijat saattavat kohdata maaseutumaisilla ja pienillä paikkakunnilla ongelmia, koska paikallisilla asukkailla ei välttämättä ole kokemusta maahanmuuttotilanteista ihmisistä. Erityisesti maaseutuyhteisöt voivat olla tiiviitä ja sulkeutuneita, mikä voi asettaa turvapaikanhakijat ulkopuolisiksi paikallisväestöön nähden, jos he erottuvat maaseudun kontekstissa paikallisväestöstä esimerkiksi erilaisen ulkonäön ja puhumansa kielen vuoksi. Alueen asukkaat saattavat esimerkiksi vältellä kohtaamisia, koska pelkäävät turvallisuuden lisääntymistä. (Oropesa 2012; Berg-Nordlie 2018.) Haasteita turvapaikanhakijoiden vastaanottamisessa voi ilmetä erityisesti silloin, kun paikallinen väestö on kulttuurisesti homogeenistä (Woods 2018). Ngon (2017) mukaan rodullistettuihin ihmisiin kohdistuva vastustaminen ei liity siihen, että muuttaneet aiheuttaisivat häiriöitä asuinalueella, vaan rodullistamisen kautta syntyneisiin ennakkoluuloihin ja syrjintään. Muun muassa sen takia maaseutupaikallisuus saattaa muuntua ulossulkeväksi yhteisöllisyydeksi, mikäli maahanmuuttajataustaiset ihmiset mielletään ulkopuolisiksi ja suljetaan ulos paikallisyhteisöistä (Berg-Nordlie 2018; McAreavey & Argent 2018; Søholt ym. 2018).

Maahanmuuttajien uusilla maahanmuuttopaikkakunnilla kohtaamia ongelmia ei voida kuitenkaan selittää pelkästään paikallisten asukkaiden asenteilla ja ennakkoluuloilla. Maahanmuuttajien hyväksymisen ja avoimen suhtautumisen esteeksi uusilla maahanmuuttopaikkakunnilla on tunnistettu myös maahanmuuttoa määrittelevät poliittiset rakenteet ja julkisten palveluiden säästötoimenpiteet, jotka vaikuttavat laajemmin kotoutumisen mahdollisuuksiin (Woods 2018). Maahanmuuttajat jäävät pienillä ja maaseutumaisilla paikkakunnilla myös valtaväestöä useammin vaille tarvitsemiaan sosiaalipalveluja, koska luottamuksen rakentaminen palveluiden tarjoajiin saattaa olla vaikeaa (Roth & Grace 2018).

Aiemmissa tutkimuksissa on toisaalta havaittu, että maahanmuuttajat voidaan nähdä tärkeänä resurssina alueilla, joilla väestö vähenee. Tällöin maahanmuuttajien toivotaan lisäävän paikallista työvoimaa ja mahdollistavan julkisten palveluiden säilymisen alueella. (Stenbacka 2013; Hedberg & Haandrikman 2014.) Maahanmuuttajat hyväksytäänkin useimmiten silloin, kun heidän katsotaan olevan jollain tavalla hyödyksi paikallisen elinvoimaisuuden säilyttämiseksi (Berg-Nordlie 2018). Maahanmuuttajien työllistyminen saatikka liiketoiminnan harjoittaminen ei ole ongelmatonta, koska heillä ei välttämättä ole työllistymistä edistäviä verkostoja (Carson & Carson 2018). Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään maahanmuuttajien näkemisestä työvoimana. Aiempi tutkimus osoittaa, että maaseudulla on myös antirasistista aktivismia, jota ohjaa solidaarisuus ja halu ottaa vastaan turvapaikanhakijoita (Wilding & Nunn 2018; Välimaa 2021; Krifors 2022; Välimaa, Vähä-Savo & Hiitola 2023).

Maahanmuuton vastustamista on aiemmissa tutkimuksissa tarkasteltu myös nimby-käsitteen avulla. Solodochin (2024) nimby-ilmiötä koskeva tutkimus Norjassa ja Israelissa osoitti, että maahanmuuttopolitiikka muovaa merkittävästi yhteisön asenteita ja vastaanottokeskusten perustamiseen liittyvää suhtautumista. Dekkerin, Oliverin ja Geuijenin (2021) nimby-ilmiötä Alankomaissa tarkasteleva tutkimus osoitti, että paikallisyhteisön osallistaminen vastaanottokeskuksen toimintaan ja turvapaikanhakijoihin tutustuminen lisäsi myönteisiä asenteita. Horiuchin ja Onon (2023) mukaan paikalliset asukkaat reagoivat voimakkaasti maahanmuuttoon Japanissa. Tutkijoiden mukaan paikallisilla asuinalueilla tapahtuva vastustus nimby-ilmiönä oli yhteydessä maahanmuuttopoliittisiin linjauksiin ja paikallisten ihmisten kollektiivisesti jakamiin maahanmuuttoon liittyviin uhkakuviiin. Samoin Fabben ja kumppaneiden (2023) tutkimustulokset Kreikassa korostavat paikallispolitiikan merkitystä sille, miten paikalliset asukkaat suhtautuvat muualta muuttaneisiin. Paikallispolitiikkojen suhtautumiseen puolestaan vaikuttaa se, ovatko he mukana vastaanottokeskuksen suunnittelussa. Mitä enemmän on valtaa vaikuttaa asioihin, sitä myönteisemmin maahanmuuttoon suhtaudutaan. Weng-Wai kumppaneineen (2023) puolestaan havaitsivat, että paikalliset asukkaat hyväksyivät todennäköisemmin maahanmuuttajat asuinalueelleen, kun heidän huolenaiheensa huomioitiin ja mahdollisiin ongelmiin reagoitiin.

Eri puolille maailmaa sijoittuva uusien maahanmuuttopaikkakuntien tutkimus osoittaa, että paikallisten asukkaiden suhtautuminen uusiin muuttajiin on rodullistavaa ja se liittyy eri tavoin nimby-ilmiöön tai rakenteelliseen syrjintään. Toisaalta paikkakunnat ovat löytäneet erilaisia keinoja vahvistaa turvapaikanhakijoiden vastaanottavuutta. Tarkastelussamme aiemmissa tutkimuksissa esille tulleet havainnot niin poliittisten päättäjien kuin paikallisten asukkaiden suhtautumisesta uusiin tulijoihin ovat läsnä.

Toimijuus tutkimuksen analyttisenä käsitteenä

Paikallisten asukkaiden toimintaa tarkastellaan tässä tutkimuksessa toimijuuden käsitteen avulla. Toimijuudella ymmärretään tässä sitä, pystyykö henkilö toimimaan tietyssä tilanteessa haluamallaan tavalla ja saamaan aikaiseksi tietyn asian tai lopputuloksen. Tällöin henkilö eli toimija voidaan ymmärtää tavoitteellisenä määrätietoisesti oman asiansa eteen toimivana yksilönä. (Hokkanen 2013, 68.) Toimijuutta voidaan käsitteellistää toiminnan ennakoitavuuden, itseohjautuvuuden ja reflektiivisyyden kautta. Toimintaa ohjaavat myös motiivit, jotka muotoutuvat yksilön oman arvomaailman pohjalta. Toiminnan ennakoitavuus tarkoittaa suunnitelmallisuutta, jolla tavoitteet ovat saavutettavissa. Tavoitteet taas muotoutuvat itseohjautuvuuden ansiosta omiin arvoihin sopiviksi. Jos henkilö ei saavuta toiminnallaan sille asetettuja tavoitteita, saattaa syntyä kokemus siitä, ettei asioihin ole mahdollista vaikuttaa. Reflektiivisyyden avulla toimijat lopulta arvioivat toimintaansa. (Bandura 2001, 6–11.) Reflektointi vaatii toimijoilta esimerkiksi oman kokemuksen problematisointia reaktionä erilaisiin tilanteisiin.

Toimijuus voi olla yksilöllistä tai yhteisöllistä eli kollektiivista. Toimijoita yhdistää toisiinsa symbolisille yhteisöille ominaisella tavalla esimerkiksi asuinpaikka. Toiminnallista yhteisöä kuvaavat esimerkiksi yhteisön jäsenten väliset vuorovaikutussuhteet ja toiminta yhteisten päämäärien toteuttamiseksi. Toimijuuteen vaikuttaa paikallinen konteksti ja muut toimijat. (Lehtonen 1990, 17, 24–26; Hokkanen 2013, 60.) Näin ollen toimijuus ei muodostu pelkästään yksilöllisesti vaan suhteessa muihin ihmisiin, jolloin se voidaan myös tunnistaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Renko 2018). Toimijuus on Rannan (2020) mukaan suhteellista silloin, kun henkilön kyky ja valta toimia on riippuvainen suhteesta muihin ihmisiin ja laajempiin sosiaalisiin verkostoihin. Ihmisten ohjautuessa yhteiseen vuorovaikutukseen kyse on kollektiivisesta toimijuudesta. Tällaista vuorovaikutusta on esimerkiksi neuvottelu yhteisistä arvoista, toiminnan tavoitteista ja mahdollisuuksista. Kollektiivinen toimijuus voi olla mukaan ottavaa tai ulossulkevaa ja erilaisuutta hylkivää. Mukaan ottavassakin kollektiivisessa toimijuudessa tavoitteet ovat kuitenkin useimmiten vain osittain jaettu ja siten vain osa yksilöiden toimijuutta. (Hokkanen 2013, 68.)

Toimijuus voidaan ymmärtää yksilön tahdonvapauden ilmentymänä ja sitä määrittää kyky toimia rationaalisesti (Kotiranta & Virkki 2011, 114). Toisaalta, koska toimijuus ilmenee aina sosiaalisesti muodostuneessa maailmassa, yksilön toiminta ei voi koskaan olla täysin rationaalista. Siksi tunteita ja järkeä ei nähdä toisilleen vastakkaisina toiminnan perusteina (Virkki 2004), vaan toimijuutta tarkastellaan pikemminkin toiminnan mahdollisuuksien kartoittamisen kautta. Tällöin toimijuus voi olla aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvää yhteiskunnallista vaikuttamista. Näin ymmärrettynä toimijuus voi olla hyve, jota myös yhteiskunta pyrkii tukemaan erilaisten toimenpiteiden avulla. (Eteläpelto ym. 2011.) Toimijuuden perusta jäsenyyteen kuitenkin yhteiskunnallisissa suhteissa resurssien ja mahdollisuuksien varassa. Se juontaa juurensa henkilön elämänhistoriasta, yhteiskunnallisista rakenteista sekä omista kyvyistä ja osaamisesta (Jyrkämä 2014, 123; Vanhalakka-Ruoho 2015, 50) ja se on osa valtasuhteiden järjestelmää (Virkki 2004). Valta on kuitenkin useimmiten suhteellista (Hokkanen 2013, 63), jolloin yksilö voi jossain yhteydessä olla valankäyttäjäksi ja toisessa vallan kohteena.

Toimijuus on tilannesidonnaista, ja siksi tilanteesta ja toiminnan määrittelijästä riippuen toimija voi määrittyä esimerkiksi ihmisoikeuksien ajajaksi, oman edun tavoittelijaksi tai vaikka rasistiksi. Toimijuus muodostuu intensiiviseksi silloin, kun toimija on valmis panostamaan päämääränsä toteutumiseksi. Toisaalta toimijuus voi olla rajoittunutta silloin, kun omat vaikutusmahdollisuudet ovat vähäiset. (Hokkanen 2013, 61.) Ihmisen arkielämässä ja toiminnassa toimijuus tulee usein näkyväksi silloin, kun se koetaan kiistanlaiseksi.

Tässä artikkelissa määrittelemme toimijuuden siten, että siihen sisältyvät toiminnan motiivit ja sen taustalla olevat arvot sekä omien motiivien ja arvojen mahdollinen reflektointi ja reflektoinnin seurauksena niissä mahdollisesti tapahtuva muutos. Lisäksi ymmärrämme toimijuuden sisältävän yksilölliset ja yhteisölliset konkreettiset toimintamahdollisuudet esimerkiksi suhteessa asuinympäristön muutoksiin, paikallisiin yhteisöihin ja päättäjiin. Toiminnalla puolestaan tarkoitamme sitä, miten toimijuuden mahdollisuudet konkretisoituvat tekoina.

Tutkimusaineisto ja analyysi

Analyysimme perustuu 19 haastatteluun, jotka on toteutettu vuoden 2020 aikana. Haastattelut olivat pääosin yksilöhaastatteluja, mutta kuusi haastattelua tehtiin useamman ihmisen kanssa ryhmähaastatteluina. Haastateltavia oli yhteensä 27. Kaikki haastateltavat olivat osa kauhavalasta yhteisöä. Osa haastateltavista liittyi turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen vapaaehtois- tai asiantuntijarooleissa ja osaa yhdisti turvapaikanhakijoiden kanssa sama asuinympäristö. Ymmärrämme, että kaikki haastateltavat puhuivat ja toimivat paikallisina henkilöinä riippumatta mahdollisista asiantuntija- tai aktivistirooleistaan. Koska analysoimme haastateltavien kertomia tapahtumia Kauhavalla toimijuuden käsitteen avulla,

emmeä siis erittelee esimerkiksi diskursseja, ei eri toimijoiden institutionaalisilla rooleilla ole oleellista merkitystä tulosten kannalta.

Ajattelemme, että haastateltavien erilaiset positiot Kauhavalla rikastavat analyysiamme. Haastateltavien taustojen erittely voisi vaarantaa heidän anonymiteettinsa pienellä paikkakunnalla, joten tutkimuseettisistä syistä jätämme heidät yksilöimättä. Tutkimuksen aineistossa ei ole turvapaikanhakijoiden haastatteluja, koska heitä jäi paikkakunnalle vain muutama ja siksi heidät olisi helppo tunnistaa aineistosta. Turvapaikanhakijoiden mukaan ottaminen olisi tuonut esille uusien tulijoiden toimijuutta paikkakunnalla, mutta tutkimuskysymyksemme fokusoituu vastaanottavaan paikallisyhteisöön.

Aineistoa voidaan pitää haastateltavien muistitietona, koska haastateltavat kuvaavat vastaanottokeskuksen perustamiseen ja toimintaan liittyviä aiempia tapahtumia. Vastaanottokeskuksen toiminta oli jo päättynyt haastattelujen tekemisen aikaan. Muistitiedon avulla tavoitetaan kokemuksellinen ja tulkinnallinen taso, jota ei muunlaisten aineistojen avulla ole mahdollista tutkia (ks. Koivunen 2020). Tässä tutkimuksessa haastateltavat pystyivät kuvailemaan aiempien tapahtumien ja kokemustensa kautta toimintaansa ja sen motiiveja sekä pohtimaan laajemmin vastaanottokeskukseen liittyviä tapahtumia paikkakunnalla. Haastattelutilanteissa tutkijan ja tutkittavien vuorovaikutuksessa syntyvä tieto (Savolainen & Taavetti 2022, 19) vaikutti kokemuksen kautta pohditulta ja jätti tunteen, että tutkijalle ei haluttu antaa esimerkiksi korrekta kuvaa omista ajatuksista vaan se, mitä todella oli mielessä.

Tämän tutkimuksen ensimmäinen kirjoittaja Mira Välimaa toteutti haastattelut puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Haastattelujen teemat olivat (1) Kauhava ja yhteisösuhteet, (2) vastaanottokeskus sekä (3) vastaanottotoiminta. Haastattelut tallennettiin digitaalisesti ja ne litteroitiin sanatarkasti. Haastateltavien informoinnissa ja aineiston käsittelyssä on seurattu eurooppalaisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Analysoimme aineistoa teoriaohjaavan sisällönanalyysin menetelmin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127–132) keskittyen paikallistoimijuuteen ja siihen, mitä se voi kertoa maaseutupaikallisuudesta. Sekä yksilö- että ryhmähaastatteluissa analyysiyksikkö on oman tai toisten toiminnan kuvaus vastaanottokeskukseen liittyen. Ryhmähaastatteluissa kerrotut asiat olivat yksilön näkemyksiä omasta tai muiden toimijuudesta, sillä ne kerrottiin tutkijalle (ks. Valtonen 2005), eikä haastattelutilanteissa muodostunut ryhmäkeskustelulle tyypillistä jaettua ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta (Pietilä 2017). Analyysin ensimmäisessä vaiheessa etsimme aineistosta kuvauksia toimijuudesta. Toisessa vaiheessa tarkastelimme sitä, miten toiminta liittyy toimijuuteen.

Jäsenämme tulokset kahteen toimijuutta kuvaavaan ja ajalliselle jatkumolle sijoittuvaan alalukuun. Ensimmäisessä tulosluvussa analysoimme ulossulkevaa toimijuutta vastaanottokeskuksen perustamisvaiheessa ja sen jälkeen. Toisessa tulosluvussa puolestaan kuvaamme turvapaikanhakijat hyväksyvää toimijuutta ja konkreettista toimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi emme merkitse aineistolainauksiin pseudonymmeja tai numerointia. Pienellä paikkakunnalla tunnistettavuus korostuu. Tämän takia esimerkiksi aineistolaisten yhdisteleminen voisi lisätä tunnistettavuutta. Nimeämme toimijuustyyppit sen hetken mukaan millaiseen konkreettiseen toimintaan toimijuus ohjautui vastaanottokeskuksen perustamisen jälkeen.

Ulossulkeva toimijuus

Turvapaikanhakijoita ulossulkeva toiminta näyttäytyi ennen vastaanottokeskuksen perustamista monin eri tavoin. Vastaanottokeskuksen perustaminen oli suunniteltu lakkautetun lentosotakoulun tiloihin. Lentosotakoulun toiminta alkoi vuonna 1927 Kauhavalla ja sen toiminta päättyi vuonna 2014 puolustusvoimien organisaatiomuutosten vuoksi. Lentosotakoulu oli kauhavalaisille merkittävä monella tapaa. Se oli merkittävä alueellinen työllistäjä ja sen toiminnan päättyessä Kauhavan kaupunki menetti noin 270 puolustusvoimien työpaikkaa, mikä tarkoitti noin 3,5 prosenttia työikäisestä työvoimasta.

Lentosotakoulun tiloissa opiskeli vuonna 2015 Kauhavan koulukeskuksen remontin vuoksi vuonna yläkoulun oppilaita. Lentosotakoulu oli paikallisille asukkaille myös tärkeä osa paikallisidentiteettiä.

Vastaanottokeskuksen perustamista ryhdyttiin suunnittelemaan vuonna 2015. Kun tieto vastaanottokeskuksen perustamissuunnitelmista saavutti paikalliset asukkaat, päättivät he järjestää mielenosoituksen.

”Mehän järjestimme alun perin mielenosoituksen vastaanottokeskusta vastaan. Ja siellä ihan oikeasti, kyllä siellä kuntalaiset purki huoliaan ja tuntojaan ja vastaus oli niinku kanta oli, että ehdoton ei. Että me emme halua sitä tänne. Niin ei meidän päättäjät edes kunnioittanu sitä kuntalaisten mielipidettä millään lailla. Että se tuntu alun perinkin tosi pahalta ja sitte että tuota meillä on kuitenkin tollanen alue keskellä kylää, jota olis pystytty hyödyntämään moneen asiaan ni sinne laitetaan kylän parhaalle paikalle vastaanottokeskus.”

Paikallisten asukkaiden toiminta aktivoitui, koska he halusivat vaikuttaa elinympäristönsä koskevaan päätöksentekoon. Toimijuus konkretisoitui kollektiivisena mielenilmauksena vastaanottokeskuksen perustamista vastaan. Aineistolainauksessa puhuja kertoo, että paikkaa olisi haluttu hyödyntää kyläläisten omiin käyttötarkoituksiin. Paikkaan liittyä vastustus on tyypillistä nimby-ilmiölle (mm. Kuparinen 2008).

Turvapaikanhakijat ulossulkeva vastustus liittyi myös paikan historialliseen merkitykseen:

”Sillä paikallakin on ollut iso merkitys sille. Että se tavallaan häpäistiin se koko paikka. Sieltä haluttiin laittaa varuskunta pois ja laittaa vastaanottokeskus. Ja siitähän oli seurauksena se, että asuntojen hinnat laski huomattavasti. Ei täältä kukaan halunnu ostaa asuntoa. Että tavallaan tuollanen, tuo on kauhavalaisille pyhä paikka tuo lentosotakoulu. Sehän on niinku se koko paikkakunnan sielu. Niin se pilataan tuollasella vastaanottokeskuksella.”

Suunnitelmiin perustaa vastaanottokeskus paikallisidentiteetille tärkeän lentosotakoulun tiloihin, ”paikkakunnan sieluun”, on vahva ilmaus vastustuksen motiivina. Aineistolainaukseen tiivistyy myös ajatus siitä, että turvapaikanhakijoiden saapuminen häpäisee paikan. Paikan häpäisemiseen liittyvä vastustaminen saa rasistisia merkityksiä, koska se kohdistuu nimenomaan turvapaikanhakijoihin liittyviin negatiivisiin mielikuviiin. Aineisto-otteesta ulossulkeva toimijuus liitettiin myös asuntojen arvon laskuun, mikä on tyypillinen nimby-ilmiöön kuuluva vastustamisen peruste (Kopomaa & Peltonen 2008).

Ulossulkevaa toimijuutta synnytti myös paikallisten ajatus pienen paikkakunnan soveltumattomuudesta turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskukselle:

”Tää on ensinnäkin liian pieni paikka perustaa tuommonen vastaanottokeskus. Jos niitä perustetaan, niin niiden pitää olla niin isoissa paikoissa, että tavallaan häipyä sinne väkimäärään, eikä niin, että ne yltäkehiä täyttää sen kylän raitin.”

Ulossulkemisen motiivit näyttäytyivät siten, että turvapaikanhakijoiden määrä koettiin liian suureksi suhteessa paikalliseen väestöön. Huolta ilmeni lisäksi siitä, että turvapaikanhakijoista tulee vastaanottokeskuksen perustamisen myötä liian näkyvä osa paikallisuutta. Siksi Kauhavaa pidettiin liian pienenä paikkakuntana vastaanottokeskuksen toiminnalle. Turvapaikanhakijoiden paikallisiin asukkaisiin nähden erilaiseen ulkonäköön liittyvä ulossulkeminen perustuu turvapaikanhakijoiden rodullistamiseen (Keskinen ym. 2021) ja siksi vastustus on motivoitunut rasistisesti. Perustelu liittyy nimby-ilmiöön siltä osin, että omaa asuinaluetta pyritään ikään kuin ”suojelemaan” liian isoilta kielteisiksi koetuilta muutoksilta (Kopomaa & Peltonen 2008).

Lisäksi ulossulkeva toimijuus liitettiin paikkakunnan julkisiin resursseihin ja muualta muuttaneisiin:

”Olihan siellä semmonenkin aibentti kaupunkilaisissa närää, että tullaanko tuonne terveyskeskukseen samaan jonoon. Ni me ei päästä kukaan koskaan enää lääkäriin. Tuossakin on se oman aseman huononeminen. Se pelkotila tai omien lasten aseman huononeminen on se pelkotila. Ne tulee tänne ja vie meidän naiset. Voisi kysyä, että koska oot saanut omistussuhteen naisiin. Sehän on ympäri Suomea, että ne tulee Suomeen ja vie meidän naiset. Niinhän se oli aikanaan tansseissa, että kun vieraspaikkakuntalaiset tulee ja vie meidän naiset, niin turpaan vaan. Jos puhutaan miehistä, niillä on helposti tuommonen näkemys. Sama asia on, kun puhutaan, että ne vie meidän lääkärin vastaanottoajatkin. Että ne vie meiltä jotakin.”

Kuvauksessa ulossulkevan toimijuuden motiivit tulivat esille pelkoina paikkakunnan niukkenevista resursseista. Resursseihin liittyvän vastustuksen motiivit ovat tyypillistä nimby-ilmiölle siltä osin, että jo aiemmin kuntaliitoksen myötä niukkenevat resurssit palveluihin pääsemisestä saattaisivat heikentyä entisestään. Aineisto-otteessa toimintaan liittyi myös rasistisia motiiveja turvapaikanhakijoihin kytkeytyvinä sukupuolittuneina uhkakuvina. Nämä uhkakuvat eivät liity Kauhavaan, vaan paikannetaan yleisesti Suomeen muuttaviin turvapaikanhakijoihin (myös Aalberg ym. 2011; Välimaa 2021).

Ulossulkevan toimijuuden motiivit paikantuvat myös paikalliseen historiaan ja identiteettiin.

”Se [vastaanottokeskuksen perustaminen] oli historiallisesti tälle kaubavalaiselle sakille se oli todellakin suolakivistä vuoltu puukko suoraan sydämeen. Lentosotakoulu lähti täältä kumminkin täällä suurin osa porukasta on ollu siellä töissä. Se on ollu Suomen puolustukselle merkittävä kenttä. Sotilaallisesti ja näin. Ja yks kaks sinne tuodaan vieraan vallan ihmisiä strategisesti tärkeälle alueelle. Niin kyllähän tää herätti paikallisissa, entisissä sotilaissakin ihmetystä.”

Kuvauksessa tiivistyy turvapaikanhakijoita ulossulkeva toimijuuden motiivit, jotka liittyvät paikan merkitykseen ja paikalliseen identiteettiin. Nämä motiivit ovat tyypillisiä myös nimby-ilmiölle (Kopomaa & Peltonen 2008; Kuparinen 2008). Lisäksi lentosotakoululle annetaan symbolisia merkityksiä sotilaallisena maanpuolustukseen liittyvänä institutiona, jonka ”vieraan vallan ihmiset” nyt täyttäisivät. Lentosotakoululla oli taloudellista merkitystä paikkakunnalle ja erityisesti niille ihmisille, jotka kävivät siellä töissä. ”Suolakivistä vuoltu puukko” viittaa myös paikallisidentiteetille merkittävään puukkoja valmistavaan yritykseen.

Päätös vastaanottokeskuksen perustamisesta tehtiin vastustavasta toiminnasta huolimatta 14.9.2015. Kaupunginhallituksen puoltava päätös tehtiin tasaaänin 6–6 puheenjohtajan äänen ratkaistessa. Vastaanottokeskuksen perustamisen jälkeen ulossulkevan toimijuuden muodot muuttuivat. Ulossulkeva toimijuus ilmeni rasistisina tekoina turvapaikanhakijoita kohtaan. Heitä yritettiin leimata epärehellisiksi ja rikollisiksi sekä heitä myös uhkailtiin ja nimiteltiin (Välimaa 2021).

Ulossulkeva toimijuus näyttäytyi esimerkiksi turvapaikanhakijoista levitettyinä vääristyneinä ja provosoivina käsityksinä:

”Kyllähän ne tiedotti tosi hyvin niinku paikallislehdessä ja oli juttua niistä että toimittajat kävi tekemässä juttua. Mutta sitte oli paljon semmosta huhupuhetta, että siellä jatkuvasti käy poliisit ja siellä jatkuvasti käy ambulanssit ja niitä ne sitte aina korjaili ne työntekijät, ettei täällä nyt jatkuvasti käy poliisit ja et kyllä sitä tietoa tuli, mutta ne huhut meni tietysti välillä yli sen tiedotuksen.”

Aineisto-otteessa tulee esille, että huhupuheita levitettiin ja niitä uskottiin enemmän kuin virallista mediaa. Huhut kohdistuivat esimerkiksi paikallisen kulttuurihistoriallisesti arvokkaan muistomerkin häpäisemiseen. Huhupuheisiin uskomisen saattoi liittyä siihen, että paikallisyhteisössä ihmisten väliset verkostot ja luottamus oli vahvaa, jolloin huhujen oikeellisuutta ei kyseenalaistettu (vrt. Maasilta 2018, 70). Aineistossa muun muassa

kuvattiin, miten paikallislehden vastaanottokeskuksen toimintaa käsittelevään liitteeseen suhtauduttiin kriittisesti ja monet uhkasivat jopa lopettaa lehden tilaamisen.

Ulossulkeva toimijuus näyttäytyi myös siten, että paikallisten asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden keskinäistä vuorovaikutusta haluttiin rajoittaa.

”Kyllähän nämä hyysäs joka puolelta. Jopa meidän nuorisoseura niin rupes semmosta monikulttuurillisuutta. Mun on esivanhemmat on ollu perustamassa nuorisoseuraliikettä niin mä koin sen todella härskinä nuorisoseuraliike on tarkotettu suomalaisen nuorison kulttuurin kehdoksi niin nyt ruvettiin vetämään maahanmuuttajia sinne ku se kuuluu kaikille. Että niinku romutetaan kaikki semmoset vanhat arvot. Nimenomaan tässä palataan siihen, että meillä ei ois saanu olla mitään omaa. Kaikki olis pitäny olla monikulttuurillisuutta. [...] Siis ihan oikeasti siellä olis voinu olla sellanen monikulttuurisuusilla tuolla ja antaa nuorisoseuran pitää nuorisojuhlansa tuolla. Eikä viedä väkisin näitä sinne suomalaisen kulttuurin kehtoon ja sanottu että niin näille kans, nämä tulee kans. Että muuttakaas arvojanne.”

Turvapaikanhakijoiden osallistumista erityisesti paikallista kulttuuria ja historiaa ylläpitäviin ja toteuttaviin tilaisuuksiin vastustettiin. Kohtaamisten pelättiin muuttavan paikallisia arvoja ja perinteistä kulttuuria. Samoin kirkko, seurakunnat ja paikallinen toiminta ymmärrettiin siten, että turvapaikanhakijat eivät olleet tervetulleita. Myös paikallisten vapaaehtoisten apu ei saisi kohdistua turvapaikanhakijoihin. Ulossulkemiseen kietoutui pettymyksen tunteita ja osa paikallisista asukkaista koki pelkoa oman kulttuurinsa menettämisestä. Osa koki, että turvapaikanhakijoiden tarpeet asetettiin paikallisten asukkaiden edelle. Kokemus oman aseman heikentymisestä ei rajoittunut ainoastaan turvapaikanhakijoihin, vaan kohdistui myös paikallisiin vapaaehtoistyöntekijöihin, joiden koettiin ohjaavan tukeaan ”väärrään” suuntaan.

”Ja sekin meni ihan sekaisin. Se kuskas tuolta vastaanottokeskuksesta väkiä meidän kirkkoon. Ku se ei oo saanu ensimmäistäkään eläkeläistä vietyä sinne kirkkoon. Muslimilapsia kuskattiin uimaan ja niitten kanssa leikittiin, ikänä ei oo meidän omien lasten kans, jos on iso perhe, niin koskaan aikasemmin se ei oo käyny hakemassa uimaan niitä. Siis se oli ihan, meni ihan sekasin ihmiset siinä.”

Näkemyks heijastaa syvään juurtunutta käsitystä siitä, että paikalliset resurssit ja huomio tulisi ensisijaisesti suunnata ”paikallisille asukkaalle”. Turvapaikanhakijoiden auttaminen näyttäytyi paikallisten asukkaiden laiminlyöntinä ja välinpitämättömyytenä heitä kohtaan. Näin tarkasteltuna toimijuuden ja yhteisöjen toiminnan voidaan nähdä muotoutuvan arvojen ja sosiaalisten normien pohjalta. Turvapaikanhakijoiden auttamista ei nähty pelkästään uhaksi paikalliselle identiteetille ja yhteisön koheesiolle, vaan se oli myös auttajien resurssien väärinkäyttönä. Turvapaikanhakijoiden kanssa vuorovaikutuksessa olevien moralisointi on tapa ylläpitää sosiaalista järjestystä, jolloin toimijuus oli pyrkimystä säilyttää yhteisön koettu arvopohja ja identiteetti. Resurssien väärinkäyttö ja pelko sosiaalisen järjestyksen horjumisesta heijastaa myös nimby-ilmiötä (Wexler 1996).

Turvapaikanhakijoiden vältteleminen menee niin pitkälle, että omien lastenkaan ei haluttu olevan tekemisissä turvapaikanhakijoiden kanssa:

”Kun oli näitä päiväkerholaisia siellä laulamassa nii tämän jälkeeen seurakuntaan tuli tulikivenkatkuista tekstiä ku nää turvapaikanhakijat pilas heidän lapsensa ku oli laulamas että turvapaikanhakijat pilas heidän lapsensa perhekirkkojuhlan ku ne tuli katsomaan ku hänen lapsensa siellä laulaa niin pois päin. Että he nyt harkittoo kirkosta eroamista tämän takia.”

Kannanotto siitä, että turvapaikanhakijat pilaavat omien lasten perhekirkkokokemuksen osallistumisellaan samaan tilanteeseen on rasistisesti motivoitunut. Toimijuudella pyritään säilyttämään mahdolliset yhteisön arvot ja sen homogeenisuus estämällä ulkopuolisten

pääsy mukaan yhteisön toimintaan. Tällainen kollektiivinen toimijuus ilmenee konkreettisine tekoina, joiden tarkoituksena on pyrkiä vahvistamaan yhteisöjen rajoja ja estää yhteisön monimuotoistuminen. Aineisto-otteessa viitataan siihen, että yhteisön monimuotoistumisen myötä oma toimijuus säilyy mahdollisena kirkosta eroamalla.

Seuraavassa toimijuus näyttäytyy vetäytymisenä aiemmasta toiminnasta järjestöjen ja kirkon kanssa:

”No SPRlle en oo verta luovuttanu sen jälkeen niin tikkunnuin ku tämmönen SPR bullaantu ihan täysin, eikä ne nähny mitään muuta ku bisnestä bisnestä [...] Ja jokainen pyrki siihen bisnekseen mukaan sillon et siinä kaikki ihmiset oli valmiita antamaan rahan edestä. Niin se oli minun mielestä ihan uskomatonta.... Erosin kirkostaki siinä samassa että. Ku kirkon on pitäny aina olla sen heikomman puolella niin suomalaiset unohdettiin täysin.”

Muita paikallisia toimijoita ei nähty ainoastaan auttajina vaan myös oman edun tavoittelijoina. Kirkon toiminnan motiivit kyseenalaistettiin siten, että he eivät ole paikallisten heikoimpien puolella. Järjestöjen, kuten SPR:n toiminnan motiivit nähtiin oman edun tavoitteluna. Ulossulkeva toimijuus saa muotonsa kirkosta eroamisena tai lopettamalla verenluovutus SPR:lle.

Turvapaikanhakijoita ulossulkeva toimijuus näyttäytyi vielä vastaanottokeskuksen lakauttamisen jälkeen seuraavasti:

”Ja se että että kyllä mä ainakin edelleen oon katkera vastaanottokeskuksen tulosta, että mä en tuu ikinä antamaan anteeksi sitä. En koskaan. En meidän silloiselle hallitukselle, enkä hallituspuolueille, enkä meidän kaupungin päättäjille, enkä varsinkaan sille puheenjohtajalle. Ku sillon Kaupavalla oli vielä viimeinen mahdollisuus valita, ottaako vai ei, niin äänet meni tasan ni puheenjohtajan ääni ratkasi. Ikänä en tuu antamaan sille puheenjohtajalle kepualaiselle sitä anteeksi, en koskaan.”

Aineisto-otteessa tiivistyy vastaanottokeskuksen perustamisen estämisen konkreettinen epäonnistuminen, joka näyttäytyi katkeruutena paikallisia päättäjiä ja erityisesti asian ratkaisutta kaupunginhallituksen puheenjohtajaa kohtaan. Oma toimijuuden kokemus säilyi anteeksiantamattomuutena ja voimakkainakin negatiivisina tunteina. Vaikka toimijuudella pyrittiin vaikuttamaan oman asuinalueen tapahtumiin, tässä tilanteessa vaikuttamista ei voida pitää hyveenä (Eteläpelto ym. 2011), koska toimijuus oli rasistisesti motivoitunutta.

Ennen vastaanottokeskuksen perustamista turvapaikanhakijat ulossulkeva toimijuus näyttäytyi kollektiivisena mielenilmauksena ja muun muassa yksilöllisinä lehtikirjoituksina. Ulossulkevuutta motivoi nimby-ilmiö, jota perusteltiin lentosotakoululla paikkana, jota haluttiin käyttää paikallisten asukkaiden omiin tarkoituksiin. Lisäksi nimby-ilmiöön liittyvää turvapaikanhakijoiden ulossulkemista motivoi pelko niukkenevista julkisista resursseista ja lentosotakoulun symbolinen merkitys paikalliselle identiteetille. Ulossulkeva toimijuus oli lisäksi motivoitunut rasistisesti, jolloin turvapaikanhakijoita rodullistettiin ulkonäön perusteella, sukupuolittuneina uhkakuvina ja ajatuksena, että turvapaikanhakijoiden tulo häpäisee paikalliselle identiteetille merkittävän lentosotakoulun instituutiona. Vastaanottokeskuksen perustamisen jälkeen ulossulkeva toimijuus näyttäytyi turvapaikanhakijoihin kohdistuneina tekoina, joilla yritettiin leimata heidät rikollisiksi. Ulossulkeminen näyttäytyi myös siten, että olemassa olevat resurssit olisi pitänyt suunnata ensisijaisesti paikallisten asukkaiden hyväksi, ei turvapaikanhakijoille. Lisäksi turvapaikanhakijoita auttaneiden ihmisten ja yhteisöjen motiiveja kyseenalaistettiin. Omaa toimijuutta pidettiin yllä eroamalla kirkosta tai lopettamalla veren luovuttaminen SPR:lle. Lisäksi turvapaikanhakijat ja paikalliset yhteisöt haluttiin pitää erossa toisistaan. Ulossulkevasta toimijuudesta jäi jäljelle anteeksiantamattomuus ja katkeruus paikallispoliitikkoja kohtaan.

Hyväksyvä toimijuus

Lähtökohtaisesti turvapaikanhakijat hyväksyneillä paikallisilla asukkailla on samanlaisia huolenaiheita vastaanottokeskuksen perustamisvaiheessa kuin turvapaikanhakijat ulosulkevilla toimijoilla. Heidän toimijuutensa sai kuitenkin uudenlaisia muotoja turvapaikanhakijoiden saavuttua Kauhavalle.

”Kun minä kuulin, että näitä turvapaikanhakijoita on tulos paljon sieltä Lähi-Idästä läpi Euroopan, ni mähän olin kauhuissani. [...] Sitte oli että Kauhavallakki tulee vastaanottokeskus ni enhän minä tykänny asiasta yhtään, en yhtään tykänny. Mua peljätti niinku peljätti monta muutaki Kauhavalla. Olin kovasti sitä vastaan ja kirjoitin facebookissa siitä ja laitoin jonku julkisen postauksenki ja sitte mua haukuttiin rasistiksi ja joku tuiki tuntematon haukku mua rasistiksi. [...] Niitä rupes tulemaan linja-autolasteittain. Niin mä ajattelin, että siellä ne nyt on ja mä ajattelin, että mitäs nyt sitte teherään. Sitte mä ajattelin, että ainut konsti, että sopu säilyis meidän ja heidän kans ja he ei aiheuttais meille ongelmia, ainut konsti on niinku tutustua heihin ja osottaa hyväksymistä ja tutustua ja sillä tavalla osottaa heille ystävällisyyttä ja rakkautta. Sitte mä ajattelin, että mä meen sinne vapaaehtoiseksi.”

Aineisto-otteessa puhuja kuvaa, miten pelot, ennakkoluulot ja yksilöllinen toimijuus on samankaltaista kuin turvapaikanhakijat ulkosulkevassa toimijuudessa. Toiminta on myös rasistisesti motivoitunutta, mutta saamansa palautteen perusteella henkilö päätyi arvioimaan toimintaansa uudelleen ja lopulta muutti sitä. Toiminnan motiivina oli kuitenkin sovun säilyttäminen paikallisten asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välillä, ei niinkään auttaminen, vaikka keinona on välittämisen osoittaminen. Sovun säilyttämisen lisäksi aineistossa tulee esille velvollisuudentunto auttamisen motiivina, että *”ehkä se oli vaan se velvollisuudentunto, joka vaan pani menemään auttamaan niitä.”*

Omien ennakkoluulojen ja -asenteiden reflektointi voi muuttaa toiminnan motiiveja, kuten seuraavassa aineisto-otteessa tulee näkyväksi.

”Sitte kun ihmisten luona niinku kävi siel kodeissa ja sai niinku kuljettaa jonnekki ja näki sitä ilahdumista, niin se ilon kokemus, mikä siitä tuli itelle, niin se on ihan käsittämätön. Et semmonen niinku koki että se oli niin valtava kontrasti sille alkutuntemukselle, et kovinkaan moni äkkiä, oma työ, toimii ihmisten eduksi, et se ei tuo niinku samanlaista, samaa kokemusta ku siinä, et sai jonku pienen asian eteenpäin, tuettua ja autettua ja tehtyy olon helpommaksi. Se, että koki, että he arvosti sitä tai ilahtu siitä, et kävi, ni se toi suunnatonta iloa.”

Oman toiminnan reflektointi kanavoituu vapaaehtoistoiminnaksi. Hyväksyvän toimijuuden alkuvaiheen ennakkoluulojen hälvetessä toiminnan motiivit muuttuvat sovun säilyttämisestä keskinäiseksi iloksi ja tyytyväisyydeksi, joka kumpuaa konkreettisen avun ja ilon tuottamisesta turvapaikanhakijoille. Aineistossa on runsaasti kuvauksia konkreettisesta toiminnasta järjestöissä ja seurakunnissa. Vapaaehtoistoiminta saattoi olla hyvin sitoutunutta ja pitkäaikaista.

”Oli miesten saunailtoja ja naisten saunailtoja, läksyhelppiä, metsäretkiä, käsityökerboja, suomen kielen kursseja sekä tukiperhetoimintaa – semmoista äidin mallia. Siinäki vierähti kaks vuotta niin että hurahdi, joka maanantai oltiin kaitsemassa niiden äitien lapsia, että ne sai opetella suomea. Et siinä tuli tuntemaan paljon sit niitä äitiä ja isiäkin.”

Aineistolainauksessa kuvatus *järjestöjen ja kirkkojen* kautta kanavoituneen kollektiivisen toiminnan lisäksi turvapaikanhakijoiden hyväksyntä *näyttäyty* spontaanina auttamisena arkisissa kohtaamisissa. Spontaaneista kohtaamisista syntyi myös pitkäaikaisia vuorovaikutussuhteita:

”Sitte mä hänen kanssansa juttelin ja hän pyysi mua, että jos mä tulisin käymään heidän kotiinsa, kutsu mua hänen kotiinsa ja hänellä on toinen sisarus, vähän nuorempi ja pikkuveli ja äiti. Mä sitte kysyin että missä te asuitte ja sain sen osoitteen ja menin heidän työksensä käymään varmaan samalla viikolla ja ystäväystyin heidän kanssaan. Oli tosi fiksuja ihmisiä, todella fiksuja... Sitte mä vähitellen tutustuin usempiin ja uusiempiin ihmisiin ja sitte mulle sateli sieltä kutsuja että tuu käymään syömään.”

Kuvaus osoittaa, että toiminnan motiivit muuttuivat merkittävästi myös turvapaikanhakijoiden kanssa syntyneiden spontaanien kohtaamisten ja heihin tutustumisen myötä. Vuorovaikutus ei kanavoitunut ainoastaan vapaaehtoistyönä järjestöjen tai kirkkojen kautta, vaan arjessa tapahtuvina kohtaamisina ja uudelleen muotoutuvana yhteisöllisyytenä turvapaikanhakijoiden kanssa. Myös turvapaikanhakijat olivat aloitteellisia vuorovaikutuksen syntymisessä. Hyväksyvä toimijuus vahvistui, koska kohtaamiset olivat merkityksellisiä myös paikallisille asukkaille. Toimijuus perustui aitoon haluun olla vuorovaikutuksessa turvapaikanhakijoiden kanssa.

Hyväksyvää toimintaa yritettiin kuitenkin kaventaa ulossulkevien toimijoiden taholta, kuten seuraavassa kuvataan:

”[...] ihan suoraan tuliin sanomaan lähiympäristöstä, että ei niitä kotia saa päästää ja että täällä Kauhavalla on niin paljon ihmisiä, jotka vihaa niitä, että teitäkin ruvetaan vihaamaan. Sitte pidettiin jatkoski mutta pidettiin matalampaa profiilia, etten kaubeesti mainostanu sitä että meillä on semmonen tyttö. Toki nyt työpaikka tiesivät ja siellä uskalsi sanoa, mutta sitte johonaki sukujuhlissa en kyllä kertonu. Sitä nousi aina kauhia rähinä ja turba sanaalu että mä aattelin että ihan sama sitte, että aateltelkaa mitä tekkäätte, mutta se on ny meidän tukilapsi.”

Paikallisyhteisössä vihamieliset asenteet vapaaehtoistyössä mukana olleita kohtaan saattoivat rajoittaa tietyiltä osin toimijuutta, koska auttamista jouduttiin piilottamaan lähiyhteisöltä turhien sanailujen välttämiseksi. Vihamielisten asenteiden ei annettu kuitenkaan rajoittaa hyväksyvää toimijuutta, vaikka sitä pidettiinkin piilossa.

Hyväksyvä toimijuus suuntautuu myös siihen, että turvapaikanhakijoita autetaan jäämään Kauhavalle ja ”tehdään” heistä paikallisia asukkaita.

Haastateltava: *”Tehdään niistä kauhavalaisia,”*

Haastattelija: *”Mitä se tarkoittaa?”*

Haastateltava: *”Se tarkoittaa sitä, että paikallisia asukkaita. En mä nyt tarkota, että tarvittee olla joku jääräpää, mitä me paikalliset ollaan mutta voi niinku, saatas asukkaita ehtyvään maasentuu. Saatat ihmisiä lisää, saatat ihmisiä työpaikoille, meidän ollaan työpaikka yliomavarainen eli meillähän pendelöidään. Kyllähän mun ajatus oli, että saatais ihmisiä monenlaiseen työhön sieltä. Kenties ammattitaitosiakin. Että kyllä siinä oli tämmönen että Kauhavan väkiluku säilyis, kenties lisääntyis betkellisesti ja saatat työntekijöitä ja elämää paikkakunnalle.”*

Aineistolainaus osoittaa, että turvapaikanhakijat hyväksytään paikkakuntalaisiksi, mikäli he tekevät työtä ja ovat osaltaan resurssi hiljenevällä maaseudulla. Merkitys saattaa olla osin turvapaikanhakijoita välineellistävä, mutta kuvauksen sävy liittyy hyväksyvään toimijuuteen toiveena nähdä uudet muuttajat tavallisina paikallisina asukkaina. Perusteluna tälle oli muun muassa se, että paikallisissa yrityksissä käy työntekijöitä paikkakunnan ulkopuolelta. Erityisen tyytyväisiä oltiin uusista paikallisista, jotka olivat onnistuneet saavuttamaan paikallisen yritteliään elämäntavan. (Myös Stenbacka 2013; Hedberg & Haandrikman 2014; Berg-Nordlie 2018.)

Analyysi osoittaa, että Kauhava ei ole sosiaalisesti yhtenäinen paikkakunta, jossa kaikki asukkaat jakavat samanlaiset arvot ja elämäntavat. Erityisesti muilta paikkakunnilta muuttaneet paikalliset asukkaat kuvaavat, että yhteisöihin oli vaikeaa päästä osalliseksi, vaikka he olisivat osuneet paikkakunnalla vuosikymmeniä: *”ei tänne kukaan pääse*

kauhavalaiseksi. Jos esi-isät eivät oo syntyneet täällä 1700-luvulla, ei pääse kauhavalaiseksi kauhavalalaisten mielestä.”

Vastaanottokeskus lakkautettiin vuoden 2019 lopussa. Seuraavassa kuvauksessa tiivistyy se, miten asenteiden muutos näyttäytyi paikallisille asukkailla vastaanottokeskuksen lakkauttamisen jälkeen.

”Kokonaisuutena ajattelen, että tää on muuttanut mua ihmisenä, kun on joutunut kohtaamaan semmosia puolii itsessään, joita ei oo tiennyt olevan olemassakaan. Ja törmäämään ajatuksiin, että itsellä on ennakkoluuloja, on stereotypioita, mitä on aktiivisesti joutunut kumoamaan. Niissä on tietysti se riski, että käyttää sellasta hyväksensä. Että kohtais kuitenkin ihmisenä. Mä koen, että [vastaanottokeskuksen tulo] on tuonu omia asenteita, jotka on ollu aika piilossakin, ni esiin. On joutunu toteamaan semmosia, niinku omia pimeitä puolia, joita on sitte, ku on tiedostanu, ni koittanu muuttaa.”

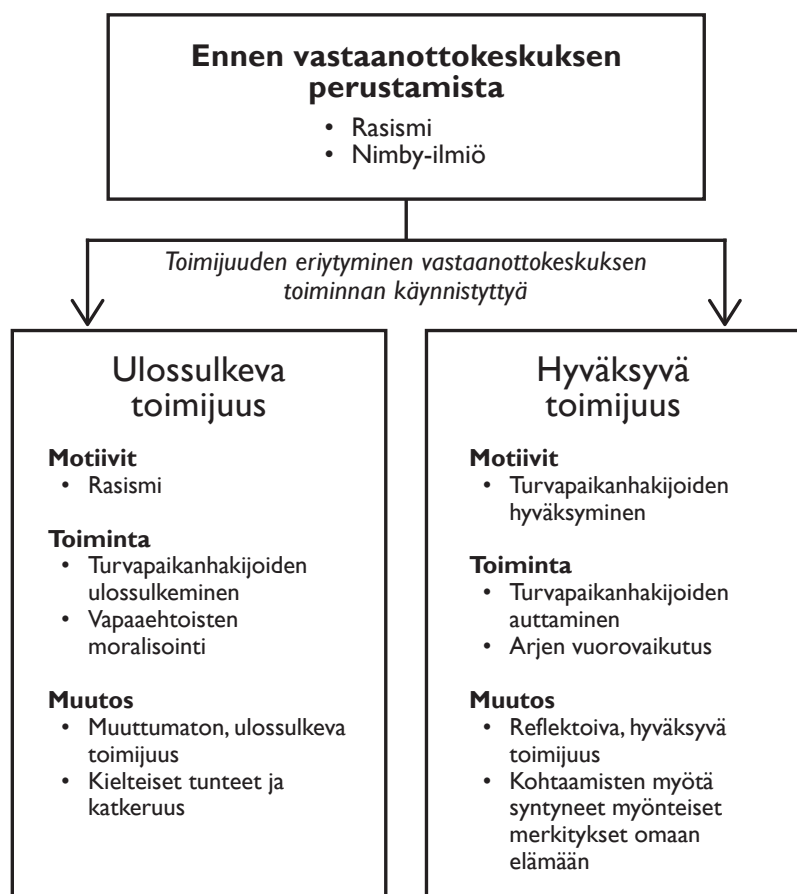
Kuvaus osoittaa, että turvapaikanhakijoiden kanssa syntyneet kohtaamiset ja pitempikäinen vuorovaikutus tarjosi mahdollisuuden omien ennakkoluulojen uudelleen arvioimiselle ja lopulta asenteiden muutokselle. Kohtaamisten myötä turvapaikanhakijoita ulossulkevan toiminnan motiivit väistyvät ja heistä piirtyi kuva ihmisinä, joita autetaan ja joiden kanssa ollaan arjen vuorovaikutuksessa. Reflektiivisen pohdinnan lopputuloksena on kuvaus omien negatiivisten asenteiden näkyväksi tulemisesta ja muutoksesta.

Osalle paikallisista asukkaista ulossulkeva toimijuus muuttui hyväksyväksi turvapaikanhakijoiden tullessa paikkakunnalle. Hyväksynnän motiiveina oli tarve säilyttää sopu paikallisten asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välillä sekä velvollisuudentunne ja arjessa tapahtuva spontaani avun tarjoaminen. Ajan myötä spontaanit kohtaamiset muuttuivat keskinäiseksi vuorovaikutukseksi. Toimijuus konkretisoitui järjestöjen ja kirkkojen kautta tapahtuvaksi auttamiseksi ja pyrkimykseksi järjestää keskinäistä tutustumista erilaisissa paikallisissa tapahtumissa. Ulossulkevat toimijat pyrkivät rajoittamaan kohtaamisia, mikä aiheuttaa auttamisen pitämisen piilossa heiltä. Lopputuloksena vastaanottavan toimijuuden merkitykset muuttuivat vuorovaikutukseen liittyväksi iloksi ja aidoksi haluiksi olla vuorovaikutuksessa turvapaikanhakijoiden kanssa.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Ennen vastaanottokeskuksen perustamista toimijuus näyttäytyi selkeästi konkreettisena vastustavana toimintana, jossa toiminnan motiivit kytkeytyivät nimby-ilmiöön ja rasismiin. Turvapaikanhakijoiden Kauhavalle saapumisen jälkeen toimijuus jakaantui aineistossamme kahtaalle. Yhtäältä vastustus jatkui eri muodoissa ja toisaalta yksilöllisen arvojen ja asenteiden uudelleen reflektoinnin jälkeen toimijuus muuttui turvapaikanhakijoita vastaanottavaksi. Vastaanottavassa toimijuudessa toiminnan motiivit muuntuivat vielä turvapaikanhakijoihin tutustumisen jälkeen. Kuvaamme analyysin lopputuloksena saatuja tuloksia kuvassa 1.

Tutkimustulostemme perusteella vastaanottokeskuksen perustamiseen liittyvä suunnittelu käynnisti paikallisissa asukkaissa turvapaikanhakijoita ulossulkevaa kollektiivista ja yksilöllistä toimijuutta, joka konkretisoitui mielenosoituksena. Yksilöllinen toimijuus sai muotonsa mielipide- ja sosiaalisen median kirjoituksina (myös Johnson & Scicchitano 2012; Devine-Wright 2013; Välimaa 2021). Tutkimuksemme ensimmäinen johtopäätös on, että nimby-ilmiönä näyttäytyvä vastaanottokeskuksen perustamiseen liittyvä turvapaikanhakijoihin kohdistuva ulossulkeva toimijuus liittyi paikkakunnalla tapahtuneisiin aiempiin muutoksiin ja lentosotakouluun paikkana. Kuntaliitoksen ohella lentosotakoulun lakkauttaminen oli herättänyt paikallisissa asukkaissa vastustusta ja tunteen kuulematta jäämisestä (Virkki 2004; Hokkanen 2013). Aiempi tutkimus maahanmuuttajista kuvaa, että päättäjien mielipiteillä on merkitystä paikallisten asukkaiden mielipiteisiin (Fabbe ym. 2023; Horiuchi

Kuva 1. Toimijuus ja sen muutos ennen vastaanottokeskuksen perustamista ja sen jälkeen.

Figure 1. Agency and its changes before and after the establishment of the reception centre.

& Ono 2023). Tässä tutkimuksessa paikalliset asukkaat vastustivat päättäjien positiivisia kantoja vastaanottokeskuksen perustamisesta. Tutkimustuloksemme antavat viitteitä siitä, että paikallisten asukkaiden osallistuminen vastaanottokeskuksen päätöksentekoprosessiin olisi ollut suotavaa. Tutkimustulokset eivät kuitenkaan kerro siitä, olisiko se muuttanut ulkosulkevaa toimijuutta turvapaikanhakijoita hyväksyvään suuntaan.

Tulostemme perusteella ulossulkeva toimijuus perustui pitkälti nimby-ilmiöön ja rasismiin. Tutkimuksemme toinen johtopäätös on, että nimby-ilmiö selittää osittain vastaanottokeskuksen perustamiseen liittyvää turvapaikanhakijoiden ulossulkevuutta esimerkiksi lentosotakouluun paikkana (kts. Kuparinen 2008), mutta ulossulkeminen saa myös rasistisia merkityksiä. Rasismi ilmenee muun muassa siten, että juuri turvapaikanhakijoiden tulon lentosotakoulun tiloihin ajateltiin häpäisevän paikan. Nimby-ilmiön ja rasismin yhteen kietoutuneisuus näyttäytyy myös Ngon (2017) tutkimuksissa rodullistettuihin ihmisiin kohdistuvana vastustamisena, joka perustuu ennakkoluuloihin ja syrjintään.

Kolmantena johtopäätöksenä on se, että vastaanottokeskuksen perustamisvaiheessa vastaanottavasti turvapaikanhakijoihin suhtautuneet paikalliset asukkaat jakoivat samanlaisia uhkakuvia ja ennakkoluuloja kuin turvapaikanhakijoita ulossulkevat toimijat, mutta toimijuuden motiivit muuttuivat turvapaikanhakijoiden saapuessa paikkakunnalle. Paikallisten asukkaiden ja turvapaikanhakijoiden välisen sovun säilyttämisen motiivin lisäksi

velvollisuuden tunne ja aito halu tutustua turvapaikanhakijoihin näyttäytyi auttamisena ja arjen ystävyytenä (myös McAreavey & Argent 2018). Tulostemme perusteella omien arvojen kriittinen reflektio mahdollisti toimijuuden motiivien muutoksen, mikä kanavoitui turvapaikanhakijat hyväksyväksi konkreettiseksi toiminnaksi. Tutkimuksessamme toimijuutta suuntaava päätöksenteko näyttäytyy monisyydenä yksilöllisiin arvoihin perustuvana prosessina (ks. Kamppinen ym. 1995, 104–105; Bandura 2001; Hokkanen 2013).

Tutkimuksemme neljäntenä johtopäätöksenä on se, että pienissä yhteisöissä yhteisöön kuulumiseen ja yhteisön sosiaalisiin normeihin sitoutumiseen liittyi myös paineita (ks. Holmila 2001), jotka näyttäytyivät siten, ettei turvapaikanhakijoiden auttamisesta puhuttu lähipiirissä. Ilmiö saattaa olla vahvempi pienissä paikallisyhteisöissä kuin kaupungeissa, koska pienissä yhteisöissä ihmisten ajatellaan olevan samankaltaisia ja toimivan ”yhteiseksi hyväksi” (Cairns 2013). Sosiaalisiin normeihin liittyvä paine yhdenmukaisuuteen saattaa heijastaa syvälle juurtuneita sosiaalisia ja kulttuurisia normeja, jotka vaikuttavat yhteisön reaktioihin ja toimintaan. Vihamieliset asenteet ja uhkaukset osoittavat, miten voimakkaasti osa toimijoista halusi säilyttää kuvitellun paikallisen yhteisöllisyyden ja siksi estää turvapaikanhakijoiden pääsyn osaksi sitä.

Vastaanottokeskuksen eri vaiheissa toimijuus näyttäytyy paikallisena aktiivisena kansalaisuutena, jota voidaan usein pitää hyveenä (Eteläpelto ym. 2011). Tutkimuksemme viides johtopäätös onkin, että samalla kun ennakkoluuloihin ja rasismiin liittyvä yhteiskunnallinen toimijuus rodullistaa turvapaikanhakijat, vahingoittaa se paikallista yhteisöllisyyttä aiheuttamalla vihaa ja katkeruutta paikallisia poliitikkoja, järjestöjä ja seurakuntia kohtaan (mm. Kuparinen 2008; Sihvola 2008; Krifors 2022). Näkyvästi esillä oleva ulossulkeva toimijuus voi myös luoda vääristyneen vaikutelman yhtenäisestä yhteisöstä, jonka kaikki jäsenet olisivat samaa mieltä. Maaseudun yhteisöissä näyttäytyvä toimijuus voidaan nähdä osana laajempia verkostoja (Rannikko 2016; Krifors 2022). Näissä verkostoissa toimijuuteen vaikuttavat esimerkiksi mediassa käytävät maahanmuuttovastaiset ja rasiset keskustelut (Välimaa 2021; Törnberg ym. 2022) sekä turvapaikanhakijoista kielteistä kuvaa rakentavat poliittiset maahanmuuttodiskurssit (Herneaho 2018). Vaikka ulossulkevan toimijuuden logiikkaa voi jossain määrin ymmärtää, vakavasti otettava kysymys on se, miten rasismiin ja erilaisuuden torjumiseen liittyvä toimijuus voisi muuttua yhteisöjen monimuotoistumista hyväksyväksi siten, että sen ei koeta uhkaavan omaa identiteettiä. Vaikka tämän tutkimuksen aineisto on rajallinen, tulostemme viimeinen johtopäätös on toivoa herättävä näköala siitä, että turvapaikanhakijoihin tutustumisen myötä lähtökohtaisesta ulossulkevuudesta sovun säilyttämisen ja velvollisuudentunteen motiivien kautta voidaan päästä keskinäiseen arjen yhteisöllisyyteen.

Lähteet

- Aalberg, T., Iyengar, S. & Messing, S. (2011) Who is a 'Deserving' Immigrant? An Experimental Study of Norwegian Attitudes. *Scandinavian political studies* 35(2) 97–116. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2011.00280.x>
- Bandura, A. (2001) Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. *Annual Review of Psychology* 52(1) 1–26. <https://doi.org/10.1146/annurevpsych.52.1.1>
- Berg-Nordlie, M. (2018) New in town. Small-town media discourses on immigrants and immigration. *Journal of Rural Studies* 64 210–219. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.05.007>
- Cairns, K. (2013) Youth, Dirth, and the Spatialization of Subjectivity: An Intersectional Approach to White Rural Imaginaries. *Canadian Journal of Sociology* 38(4) 623–646. <https://doi.org/10.29173/cjs21199>
- Carneiro, A., Fortuna, N. & Varejão, J. (2012) Immigrants at New Destinations: How They Fare and Why. *Journal of Population Economics* 25(3) 1165–1185. <https://doi.org/10.1007/s00148-011-0387-3>
- Carson, D.A. & Carson D.B. (2018) International Lifestyle Immigrants and Their Contributions to Rural Tourism Innovation: Experiences from Sweden's Far North. *Journal of Rural Studies* 64 230–240. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2017.08.004>

- Dekker, R., Oliver, C. & Geuijen, K. (2021) Can Community Involvement Policies Mitigate NIMBYism and Local Opposition to Asylum Seeker Centres? *Policy and Politics* 49(4) 553–571. <https://doi.org/10.1332/030557321X16305840835010>
- Devine-Wright, P. (2013) Explaining ”NIMBY” Objections to a Power Line: The Role of Personal, Place Attachment and Project-Related Factors. *Environment and behavior* 45(6) 761–781. <https://doi.org/10.1177/001391651244043>
- Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. (2011) Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa Eteläpelto, A., Heiskanen, T. & Collin, K. (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa* 11–32. Kansanvalistusseura, Aikuiskasvatuksen tutkimusseura.
- Fabbe, K., Kyrkopoulou, E., Matakos, K. & Unan, A. (2023) Control and Fairness: What Determines Elected Local Leaders’ Support for Hosting Refugees in Their Community? *The Journal of politics* 85(2) 778–783. <https://doi.org/10.1086/723809>
- Hedberg, C. & Haandrikman, K. (2014) Repopulation of the Sweden countryside: globalization by international migration. *Journal of Rural Studies* 34 128–138. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2014.01.005>
- Herneaho, I. (2018) Maahanmuuttodiskurssit eduskuntapuolueiden vuoden 2015 vaalimateriaaleissa. *Virtittäjä* 122(2) 187–223. <https://doi.org/10.23982/vir.66907>
- Hokkanen, L. (2013) Asiakaskansalaisen toimijuus sosiaalityössä. Teoksessa Laitinen, M., Niskala, A. (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä* 55–86. Vastapaino, Tampere.
- Holmila, M. (2001) *Kylä kaupungistuvassa yhteiskunnassa. Yhteisöelämän muutos ja jatkuvuus*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. Stakes, Helsinki.
- Horiuchi, Y. & Ono, Y. (2023) Susceptibility to Threatening Information and Attitudes Toward Refugee Resettlement: The Case of Japan. *Journal of Peace Research* 60(3) 459–473. <https://doi.org/10.1177/00223433221079455>
- Johnson, R.J. & Scicchitano, M.J. (2012) Don’t Call Me NIMBY: Public Attitudes Toward Solid Waste Facilities. *Environment and behavior* 44(3) 410–426. <https://doi.org/10.1177/0013916511435354>
- Jyrkämä, J. (2014) Asuminen, koti, toimijuus. Teoksessa Laapio, M.-L., Hänninen, K. (toim.) *Kaikki hyvin kotona? Ikääntyneiden arjen hallinta tuetun asumisen yksiköissä* 116–127. Sininauhaliitto, Helsinki.
- Kamppinen, M., Raivola, P., Jokinen, P. & Karlsson, H. (1995) *Riskit yhteiskunnassa. Maallikot ja asiantuntijat päätösten tekijöinä*. Gaudeamus, Tampere
- Keskinen, S., Mkvesha, F. & Seikkula, M.K. (2021) Teoreettisen keskustelun avaimet - rasismi, valkoisuus ja koloniaalisuuden purkaminen. Teoksessa Keskinen, S., Seikkula, M., Mkvesha, F. (toim.) *Rasismi, valta ja vastarinta: Rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa* 45–68. Gaudeamus, Helsinki.
- Koivunen, P. (2020) *Rauhanuskovaiset. Suomalaiset maailman nuorisofestivaaleilla 1940–1950-luvulla*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Kotiranta, T. & Virkki, T. (2011) Toimijuus ja sosiaalisen toiminnan teoria. Teoksessa Kotiranta, T., Niemi, P. & Haaki, R. (toim.) *Sosiaalisen toiminnan perusta* 113–134. Gaudeamus, Helsinki.
- Kopomaa, T. & Peltonen, L. (2008) Johdanto. Teoksessa Kopomaa, T., Peltonen, L. & Litmanen, T. (toim.) *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta* 9–27. Gaudeamus, Helsinki.
- Krifors, K. (2022) Rural multiculturalism? Migrants, antiracism, and convivial cultures in provincial Sweden. *Ethnic and Racial Studies* 45(16) 72–92. <https://doi.org/10.1080/01419870.2021.1998567>
- Kuparinen, R. (2008) NIMBY-ilmiö ”tapaus Marjanien” valossa ” Teoksessa Kopomaa, T., Peltonen, L. & Litmanen, T. (toim.) *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta* 56–94. Gaudeamus, Helsinki.
- Lehtonen, H. (1990) *Yhteisö*. Vastapaino, Tampere.
- Maasilta, M. (2018) Maailma tulee kylään: vastaanottokeskuksen aikaansaama tunnekeskustelu. Teoksessa Maasilta, M. & Nikunen, K. (toim.) *Pakolaisuus, tunteet ja media* 48–70. Vastapaino, Tampere.
- McAreevey, R. & Argent, N. (2018) Migrant integration in rural New Immigration Destinations: An institutional and triangular perspective. *Journal of Rural Studies* 64 267–275. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.08.001>
- Ngo, H. (2017) *The Habits of Racism: A Phenomenology of Racism and Racialized Embodiment*. Lexington Books.
- Ojanen, K. (2018) Erojen yhdenentekevyydestä jokapäiväiseen rasismiin: Monikulttuurisia kohtaamisia Helsingin lähiöissä. *Alue ja Ympäristö* 47(1) 17–30. <https://doi.org/10.30663/ay.73015>
- Oropesa, R.S. (2012) Neighbourhood Disorder and Social Cohesiveness among Immigrants in a New Destination: Dominicans in Reading, PA. *Urban Studies* 49 (1) 115–132. <https://doi.org/10.1177/0042098011403014>
- Pietilä, I. (2017) Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvaari, J. (toim.) *Tutkimusbaastattelu käsikirja* 111–130. Vastapaino, Tampere.
- Pirkkalainen, P. (2022) Kansalaisyhteiskuntaan osallistumisesta osallisuuteen? Vuonna 2015 Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden näkökulmia. Teoksessa Kettunen, P. (toim.) *Näkökulmia maahanmuuttaneiden poliittiseen osallistumiseen* 19–34. Siirtolaisuusinstituutti, Turku.
- Pirkkalainen, P. & Pöyhkä, R. (2022) Paikallisten ja turvapaikanhakijoiden kohtaamiset pienessä maaseutukunnassa

- ja mediassa: tapaus Kyyjärvi. *Sosiologia* 59(3) 229–246.
- Pöllänen, P. (2020) ”Veran” ja ”Husseinin” arki ja asettuminen raja-alueen maaseudulle. Etnografinen tutkimus kahdesta maahanmuuttajataustaisesta väestöryhmästä Pohjois-Karjalassa. *Maaseutututkimus* 28(2) 32–60.
- Rannikko, P. (2016) Täytyy syrjäseutu. Teoksessa Rannikko, P. & Sireni, M. (toim.) *Kotona, kylässä, liikkeellä. Sivakka ja Rasimäki arjen ja mielen tiloina* 209–239. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Ranta, J. (2020) *Suhteellinen toimijuus huumeita käyttävien matalan kynnyksen palveluissa. Tutkimus institutionaalisesta vuorovaikutuksesta*. Tampereen yliopiston väitöskirjat 279. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1627-3>
- Renko, E. (2018) *Pyhä toimijuus. Miten sosiaalityön asiakkaita ja ammattilaiset asennoituvat alkoholinkäytön puheeksiottoon ja käyttöön liittyvään neuvontaan?* Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja 2018:76. Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/234646>
- Rissanen, P., Jurvansuu, S. & Jalava, J. (2024) Mielenferveys ja nimby: Suomalaisen väestön suhtautuminen mielenferveysongelmiin. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 61(1). <https://doi.org/10.23990/sa.125924>
- Roth, B. & Grace, B. (2018) Structural barriers to inclusion in a Latino immigrant new destination: Exploring the adaptive strategies of social service organizations in South Carolina. *Journal of International Migration and Integration* 19 1075–1093. <https://10.1007/s12134-018-0587-8>
- Savolainen, U. & Taavetti, R. (2022) Muistitietotutkimus: Paikantumisia, eettisiä kysymyksiä ja tulevia suuntia. Teoksessa Savolainen, U. & Taavetti, R. (toim.) *Muistitietotutkimuksen paikka: Teoriat, käytännöt ja muutokset* 10–43. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia Nro 1478. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. <https://doi.org/10.21435/skst.1478>
- Shah, N.M. (2005) Pakistani labour emigration: New destinations in Europe. *Revista CIDOB d'afers internacionals* 68 89–96.
- Sihvonen, S. (2008) Ei meidän teollisuusalueellemme! Asunnottomien miesten asuntolan vastustus paikallidentiteetin tiivistymisenä. Teoksessa Kopomaa, T., Peltonen, L. & Litmanen, T. (toim.) *Ei meidän pihallemme! Paikalliset kiistat tilasta* 28–55. Gaudeamus, Helsinki.
- Sireni, M. (2022) Muualta meille: Maahanmuuttajat ja me maaseudun maailmankansalaisina. *Maaseutututkimus* 30(1) 36–60. <https://doi.org/10.51807/maaseutututkimus.119772>
- Sotkasiira, T. (2016) Maahanmuuttajanuoret - suomalaisen syrjäseudun toiveiden tynnyri? Teoksessa Kivijärvi, A. & Peltola, M. (toim.) *Lapset ja nuoret muuttoliikkeessä* 181–194. Nuorisotutkimusverkosto, Helsinki.
- Sotkasiira, T. (2021) Maahanmuuttajien maaseutumielikuvat ja niiden vaikutus asuinpaikkavalintoihin. Teoksessa Kotilainen, N. & Laine, J. (toim.) *Muuttoliike murroksessa: Metaforat, mielikuvat, merkitykset* 194–212. Into, Helsinki.
- Sotkasiira, T. (2023) Should I Stay or Should I Go? Developing Migrant-led Understandings of Welcoming Rural Communities. Teoksessa Kerrigan, N. & de Lima, P. (toim.) *The Rural-Migration Nexus: Global Problems, Rural Issues*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-18042-2_2
- Sotkasiira, T. & Haverinen, V.-S. (2016) Battling for citizenship. A case study of Somali settlement in Lieksa, Finland. *Nordic Journal of Migration Research* 6(2) 115–123. <http://doi.org/10.1515/njmr-2016-0014>
- Solodoch, O. (2024) Overburdened? How refugee dispersal policies can mitigate NIMBYism and public backlash. *Journal of European Public Policy* 31(9) 2455–2482. <http://doi.org/10.1080/13501763.2023.2191271>
- Stenbacka, S. (2013) International migration and resilience. Rural introductory spaces and refugee immigration as a resource. Teoksessa Tamásy, C. & Revilla Diez, J. (toim.) *Regional Resilience, Economy and Society. Globalizing Rural Places* 75–93. Ashgate, Farnham.
- Soholt, S., Stenbacka, S. & Nørgaard, H. (2018) Conditioned receptiveness: Nordic rural elite perceptions of immigrant contributions to local resilience. *Journal of Rural Studies* 64 220–229. <http://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.05.004>
- Tilastokeskus (2023) Kuntien avainluvut. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2023&active1=KU233> (Luettu 23.2.2024)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.
- Törnberg, A., Wahlström, M., Lundstedt, M. & Ekbrand, H. (2022) Local Conditions for Anti-immigrant Violence: A Qualitative Comparative Analysis (QCA) of Asylum Housing Attacks in Sweden. *Terrorism and Political Violence* 1–20. <https://doi.org/10.1080/09546553.2022.2042268>
- Vanhalakka-Ruoho, M. (2015) Toimijuus ja suunnanotto elämässä. Teoksessa Kauppila, P.A., Silvonen, J. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.) *Toimijuus, ohjaus ja elämäntiekku* 39–56. Itä-Suomen yliopisto.
- Valtonen, A. (2005) Ryhmäkeskustelut: millainen metodi? Teoksessa Ruusuvaara, J. & Tiittula, L. (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, Tilanteet Ja Vuorovaikutus* 223–241. Vastapaino, Tampere.
- Virkki, T. (2004) *Vihan voima: Toimijuus ja muutokset vihakertomuksissa*. University of Jyväskylä.
- Välimä, M. (2021) Eronteikoja meidän ja muiden välillä. Turvapaikanhakijoihin kohdistuva vastarinta maaseudun kontekstissa. *Maaseutututkimus* 29(1) 6–31. <https://journal.fi/maaseutututkimus/article/view/109032>
- Välimä, M., Vähä-Savo V. & Hiitola, J. (2023) Enroling around—Reconfiguring place and space in the wake of a new reception centre in a small rural town. *Population, space and place*. <https://doi.org/10.1002/psp.2623>

- Weng-Wai, C., Siaw-Chui, W., Sheau-Ting, L., Hon-Choong, C. & Izhar, A.I. (2023) Community Acceptance Towards Migrant Settlements in a Sustainable City: What Contributes to the Not in My Backyard Social Phenomenon? *Journal of International Migration and Integration* 24(2) 611–636. <https://doi.org/10.1007/s12134-022-00969-8>
- Wexler, M. (1996) A sociological framing of the NIMBY (not in my backyard) syndrome. *International Review of Modern Sociology* 26(1) 91–110.
- Wilding, R. & Nunn, C. (2018) Non-metropolitan Productions of Multiculturalism: Refugee Settlement in Rural Australia. *Ethnic and Racial Studies* 41(14) 2542–2560. <https://doi.org/10.1080/01419870.2017.1394479>
- Winders, J. (2014) New Immigrant Destinations in Global Context. *International Migration Review* 48(1) 149–179. <https://doi.org/10.1111/imre.12140>
- Woods, M. (2018) Precarious rural cosmopolitanism: Negotiating globalization, migration and diversity in Irish small towns. *Journal of Rural Studies* 64 164–176. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2018.03.014>
- Ymparisto.fi (2023) Kaupunki-maaseutuluokitus. <https://www.ymparisto.fi/fi/rakennettu-ymparisto/kaupunkiseudut-ja-kaupungistuminen/kaupunki-maaseutuluokitus#Ydinmaaseutu> (Luettu 23.2.2024)